

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет інформаційних
технологій, обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МОСІЙЧУК МАКСИМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК: 336.761

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«РОЗВИТОК РИНКУ АКЦІЙ В УКРАЇНІ»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____Максим МОСІЙЧУК_____

Науковий керівник
Стойко Олег Якович
кандидат економічних наук, доцент

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, к. е. н., доцент Ярмолук Олена Феліксівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до
захисту _____

Голова комісії _____ Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» грудня 2024 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту _____ Дмитро ДЕМА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти МОСІЙЧУК Максим Олександрович захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА
«__» грудня 2024 р.

АНОТАЦІЯ

Мосійчук М. О. Розвиток ринку акцій в Україні. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

В кваліфікаційній роботі проведено обґрунтування теоретичних аспектів функціонування ринку цінних паперів. Здійснено аналіз сучасного стану ринку акцій в Україні. Виокремлено проблеми та можливості вітчизняного ринку акцій. Окреслено перспективи розвитку національного ринку акцій.

Ключові слова: акція, цінний папір, ринок акцій, ринок цінних паперів.

SUMMARY

Mosiichuk M. Development of the stock market in Ukraine. – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 072 «Finance, Banking, Insurance and Stock Market». – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

In the qualification work, the justification of the theoretical aspects of the functioning of the securities market was carried out. An analysis of the current state of the stock market in Ukraine was carried out. The problems and opportunities of the domestic stock market are highlighted. The prospects for the development of the national stock market are outlined.

Keywords: share, valuable paper, stock market, securities market.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ.....	8
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ АКЦІЙ В УКРАЇНІ.....	15
Висновки до розділу 2.....	22
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ АКЦІЙ.....	24
Висновки до розділу 3.....	29
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ринок акцій є потужною платформою для створення ринкової інфраструктури, приватизації власності, позитивних соціально-економічних змін та може бути запорукою становлення та розвитку вітчизняного фондового ринку як специфічного інституційного явища. Наразі використання акцій як джерела залучення ресурсів підприємства вже наблизилося до рівня фінансування банківського фінансування в корпоративному секторі. Крім того, у багатьох економічно розвинених державах підприємства з більшим ентузіазмом ставляться до випуску корпоративних цінних паперів, ніж до отримання банківських кредитів.

Розвиток ринку акцій має важливе макроекономічне значення, оскільки створює фінансові умови, необхідні для відновлення виробничих можливостей підприємств, та сприяє економічному зростанню. Тому проблеми та тенденції розвитку ринку акціонерного капіталу України є актуальними для дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку ринку акцій досліджують такі вітчизняні науковці: Біловус Т. В., Бірюк С. О., Близнюк О. П., Борисюк О. В., Вовк Є. О., Воронкова О. М., Горбачова О. М., Заяць Ю. А., Крупка І. М., Лютий І. О., Матвійчук Н. М., Недільська Л. В., Куровська Н. О., Пілявоз Т. М., Ставерська Т.О., Тімошенко Н. М., Хмелярська Л. А., Шишков С. Є. та ін. Однак, досить актуальним постає питання дослідження особливостей розвитку вітчизняного ринку акцій в сучасних надскладних умовах воєнного стану.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування функціонування ринку акцій та розробка напрямів його розвитку.

Для досягнення поставленої мети в роботі постають такі **завдання**:

- розкрити теоретичні аспекти функціонування ринку цінних паперів;

- проаналізувати сучасний стан національного ринку акцій;
- розробити напрями розвитку вітчизняного ринку акцій.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес, пов'язаний з умовами функціонування українського ринку цінних паперів та його потенційним розвитком. Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти функціонування ринку акцій в Україні.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи використовувалися наступні методи: теоретичного узагальнення і порівняння (для визначення сутності ринку цінних паперів і, зокрема, ринку акцій), абстрактно-логічний (для формулювання висновків і пропозицій), статистико-економічний (для оцінки сучасного стану ринку акцій), графічний та табличний прийоми – для наочного зображення одержаних результатів.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. У процесі дослідження сформульовано власне тлумачення ринку цінних паперів; виокремлено потенційні можливості та ризики національного ринку акцій; здійснено всебічну аналітичну оцінку ринку акцій, внаслідок чого виявлено його основні тенденції та перспективи розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати досліджень можуть бути використані для подальшої капіталізації та підвищення рівня інноваційної та інвестиційної привабливості національного ринку акцій.

Інформаційна база дослідження: нормативно-правове забезпечення функціонування ринку акцій в Україні; річні фінансові звіти та періодичні статистичні огляди НКЦПФР, матеріали друкованих та інтернет засобів масової інформації стосовно функціонування і розвитку ринку акцій тощо.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на тему:

- Сутність і значення ринку цінних паперів. *Фінансове забезпечення економіки* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної студентської

конференції (30 травня 2024 р.), Житомир : Поліський національний університет;

- Сучасний стан ринку акцій в Україні. Фінансові інструменти регіонального розвитку : матеріали X Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з нагоди 30-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту, 24 жовтня 2024 р. Житомир : Поліський національний університет.

- Напрями розвитку національного ринку акцій. Студентські наукові читання 2024 : матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 28 листопада 2024 р. Житомир : Поліський національний університет.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота включає: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (46 найменувань). Основну частину роботи викладено на 29 сторінках комп'ютерного тексту. Ілюстративний матеріал дослідження представлено у вигляді 6 таблиць, 4 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Фінансовий ринок охоплює різні сегменти, у тому числі ринок цінних паперів, який відіграє вирішальну роль у накопиченні капіталу для інвестицій у виробничий сектор, реструктуризації економіки, соціального розвитку та підвищення добробуту громадян через володіння та вільну торгівлю цінними паперами. Не можна заперечувати, що рівень ліквідності вітчизняного ринку цінних паперів значно відстає від ринків розвинених держав. Однак, всякі значущі зміни в економіці нашої держави не можуть відбутися без формування конкурентоздатного фінансового сектору, який спроможний залучити інвестиційні кошти для підйому економіки. З огляду на це, удосконалення функціонування ринку цінних паперів у нашій державі набуває особливої ваги.

Наразі існують певні проблеми, які перешкоджають зростанню ринку, такі як низька ринкова капіталізація, обмежена прозорість через інформаційну таємницю, неадекватна та недостовірна інформація, невідповідність міжнародним стандартам розкриття інформації та відсутність привабливих інвестиційних можливостей українських емітентів.

У будь-якій державі ринок цінних паперів є найбільш розвиненим проявом товарно-грошових відносин. Його потенціал як двигуна економічного зростання є величезним за умови, що він супроводжується добре налагодженою інфраструктурою, міцною правовою базою для захисту інтересів інвесторів, емітентів та фінансових посередників [7, с. 176].

Ринок цінних паперів в економіці України є вирішальною складовою, яка забезпечує як зростання ринку капіталу, так і збільшення фінансового потенціалу нашої держави. Нинішнє становище та складові фондового ринку України є наслідком економічних перетворень в нашій державі під впливом як внутрішніх факторів, так і світових криз фінансових ринків останнім часом.

Ринок цінних паперів є потужним драйвером, що регулює ефективність розвитку всієї фінансової системи, забезпечуючи процеси мобілізації фінансових ресурсів, а також їх скерованість на зростання національної економіки [1, с. 122].

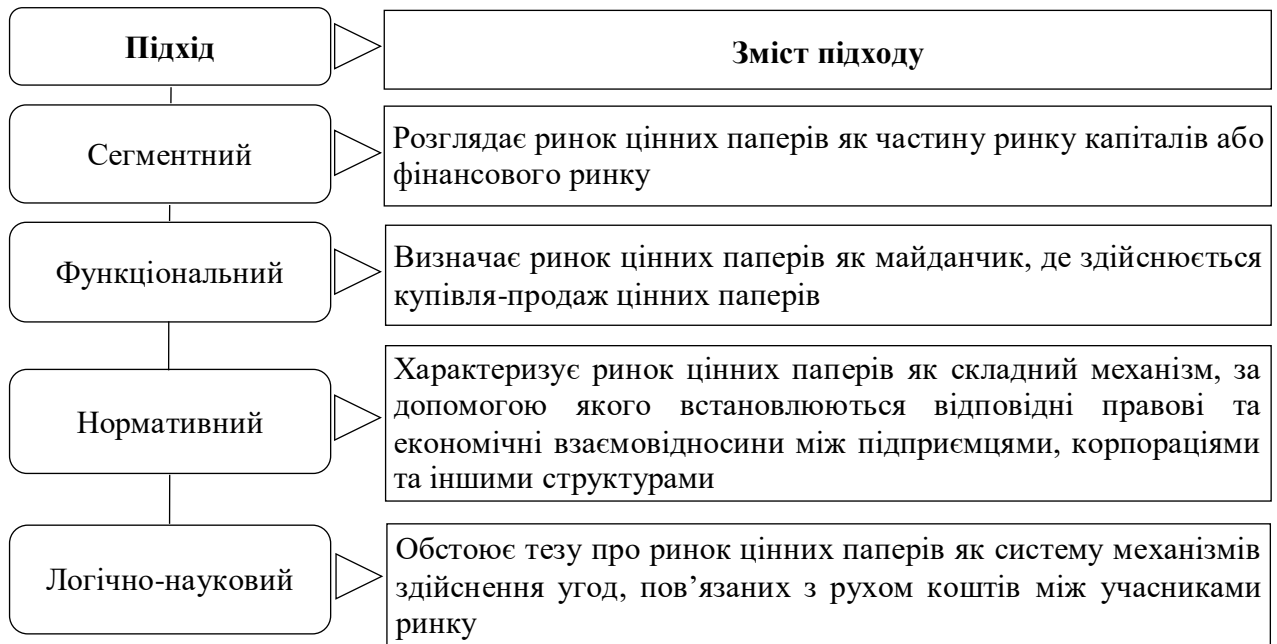
В сучасних нормативно-правових документах і наукових джерелах існує дві головні точки зору щодо тлумачення економічної сутності термінів «ринок цінних паперів» і «фондовий ринок». Згідно з першим підходом – «нормативним» – «фондовий ринок» і «ринок цінних паперів» виступають як синонімічні терміни, адже зазначається, що «фондовий ринок (ринок цінних паперів) – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів)» [12, с. 122].

Деякі дослідники погоджуються з такою точкою зору, відзначаючи, що «ринок цінних паперів» часто називають також «фондовим ринком». Це пояснюється тим, що цінні папери в своїй сутності відображають певні фонди - будь то матеріальні або грошові [18]. У сучасній вітчизняній економічній літературі поняття «ринок цінних паперів» і «фондовий ринок» часто застосовуються як синоніми. Однак, як зазначають окремі дослідники, «у наукових дослідженнях відсутня чітка традиція визначення терміну «фондовий ринок», хоча сама категорія «фондовий ринок» широко використовується як у широкому, так і у вузькому розумінні» [12, с. 122].

Деякі науковці вважають, що поняття «фондовий ринок» характеризує тільки ринок класичних довгострокових біржових цінних паперів, таких як акції та облигації [23]. Проте у процесі наукових досліджень терміни «ринок цінних паперів» і «фондовий ринок» мають різне змістовне охоплення, оскільки вітчизняні науковці використовують різні наукові підходи до їх визначення» [12, с. 122].

Різні трактування дослідників щодо тлумачення економічної сутності терміну «ринок цінних паперів» систематизуємо таким чином (рис. 1.1). Кожен з цих підходів відображає різні аспекти та напрями функціонування

ринку цінних паперів, що сприяє більш глибокому розумінню його ролі в економіці.

Рис. 1.1. Погляди вчених щодо тлумачення економічної сутності поняття «ринок цінних паперів»

Джерело: складено на основі [12, с. 123].

На підставі вивчення різних наукових поглядів на визначення економічного терміну «ринок цінних паперів» можна сформулювати власне тлумачення: ринок цінних паперів – це фінансовий ринок, на якому різноманітні суб'єкти займаються діяльністю, пов'язаною з випуском, купівлею та продажем цінних паперів із заздалегідь визначеною вартістю. Ці цінні папери вільно обертаються та служать доказом спільного володіння або договорів позики, сприяючи ефективному розподілу та оптимальному використанню фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання в соціально-економічних умовах країни. Цей процес враховує інтереси залучених суб'єктів, а також потреби суспільства в цілому.

Отже, основною метою ринку цінних паперів є створення середовища, яке сприяє ефективному та швидкому перетворенню заощаджень на інвестиції, в ідеалі за взаємно прийнятною ціною. Цей ринок слугує

механізмом, за допомогою якого кредитні установи, фінансові установи, корпорації, підприємства, держави та окремі особи можуть об'єднувати та розподіляти свої грошові ресурси як на виробничі, так і на невиробничі капітальні підприємства.

Ринок цінних паперів включає в себе сегмент кредитного ринку і ринок інструментів власності. Інакше кажучи, такий ринок має справу з борговими інструментами, такими як позики та боргові зобов'язання. Цей ринок охоплює випуск і обіг різних типів боргових інструментів, інструментів акціонерного капіталу та їх гібридних аналогів, а також похідних інструментів. Боргові інструменти охоплюють векселі, облигації та сертифікати, тоді як інструменти власності містять весь набір акцій. Гібридні інструменти – це цінні папери, які мають характеристики і облигацій, і акцій. Крім того, такі похідні інструменти, як опціони, варанти, ф'ючерси та подібні цінні папери, також є частиною цього динамічного ринку. Кредитний ринок охоплює позиковий капітал, тоді як ринок акцій зосереджується на майнових інструментах, зокрема на акціях, які представляють право власності на акціонерний капітал компанії. Відтак, ринок інструментів позики як складова ринку кредитних ресурсів оперує позичковим капіталом, натомість ринок інструментів позики оперує частками власників у капіталі суб'єкта підприємництва [12, с. 123].

Отже, ринок інструментів позики як елемент кредитного ринку має справу з позичковим капіталом, у той час як ринок інструментів власності – з власним капіталом, тобто з частками (паями) власників у власному капіталі компанії.

Організований ринок цінних паперів функціонує відповідно до певних фундаментальних принципів. Реалізація «правил гри на ринку» та здатність контролювати їх дотримання є важливими для принципу впорядкованості. Принцип прозорості є ключовим аспектом у забезпеченні дотримання ринком вимог щодо надання відкритої інформації про емітентів, угоди, стан попиту та пропозиції. Ринок цінних паперів працює на принципах відкритості, гарантуючи відсутність штучних бар'єрів, які перешкоджають входу або

виходу. Він також сприяє принципу рівності можливостей, не даючи жодному суб'єкту ринку мати переваги над іншим.

Функції ринку цінних паперів можна розділити на три групи: загальноринкові, специфічні та допоміжні (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Характеристика функцій ринку цінних паперів

Види функцій	Напрями реалізації	Результати реалізації
Загальноринкові	Регулювання процесу інвестування капіталу	Фондовий ринок надає можливість компаніям та інвесторам залучати та інвестувати капітал у відповідності з потребами та можливостями.
	Торгівля цінними паперами	Фондові біржі забезпечують платформу для купівлі та продажу цінних паперів
	Формування ринкових цін	Ціни цінних паперів встановлюються на основі попиту та пропозиції на фондовому ринку
	Права учасників ринку	Юридичні та фізичні особи мають права на фондовому ринку, такі як право голосу на загальних зборах акціонерів, право на отримання дивідендів тощо
	Управління акціонерними товариствами	Фондовий ринок надає можливість участі в управлінні акціонерними товариствами та збільшенням капіталу
Специфічні	Перерозподіл фінансових ресурсів	Фондовий ринок допомагає перерозподілити фінансові ресурси між різними суб'єктами, включаючи населення, компанії, країни та галузі
	Облік та реєстрація цінних паперів та учасників ринку	Фондові біржі ведуть облік та реєстрацію усіх видів цінних паперів та учасників ринку
	Торгівля цінними паперами та біржові операції	Фондові біржі надають можливість проведення торгівлі цінними паперами та виконання біржових операцій
	Страховання цін та фінансових ризиків	На фондовому ринку доступні інструменти страхування цін та фінансових ризиків, такі як ф'ючерси та опціони
Додаткові функції щодо втілення економічної політики держави	Покриття бюджетного дефіциту	Фондовий ринок може використовуватися для покриття видів бюджетного дефіциту держави
	Оптимізація грошових потоків	Фондовий ринок може забезпечити оптимізацію грошових потоків у економіці
	Приватизація та реструктуризація економіки	Фондовий ринок може бути використаний для проведення процесів приватизації та реструктуризації економіки

Джерело: складено автором.

Дані табл. 1.1 засвідчують виконання фондовим ринком декількох загальних ринкових функцій, включаючи надання ринкової інформації

учасникам, отримання прибутку від торгової діяльності, встановлення правил торгівлі та процедур вирішення суперечок, а також підтримку системи цін. Крім того, ринок цінних паперів має особливі функції, які є унікальними для його діяльності: переведення заощаджень з непродуктивної форми в продуктивну шляхом перерахунку; перерозподіл коштів між різними галузями та секторами ринку; неінфляційне фінансування дефіциту державного бюджету, без вливання додаткових коштів в обіг тощо. Вказані функції допомагають фондовому ринку виконувати свої основні завдання у сучасній економіці.

Суб'єкти ринку цінних паперів можуть проводити різного роду професійну діяльність:

- *біржову торгову діяльність* – це проведення торгівлі цінними паперами на біржі, включаючи купівлю та продаж акцій, облігацій, фондових інструментів тощо;

- *діяльність з управління активами інституційних інвесторів* – це управління портфелем цінних паперів та іншими активами для інституційних інвесторів, таких як пенсійні фонди, страхові компанії тощо;

- *депозитарну діяльність* – це приймання на зберігання та обслуговування цінних паперів від імені клієнтів, забезпечення безпеки та зручного ведення їх обліку;

- *діяльність, пов'язану з організацією торгівлі на фондовому ринку* – це створення і підтримка інфраструктури та послуг, необхідних для проведення торгівлі цінними паперами на фондовій біржі;

- *клірингову діяльність* – це оброблення та вирішення фінансових зобов'язань між учасниками торгівлі, включаючи розрахунки та поставку цінних паперів.

Фондовий ринок почав свій розвиток як реакція на потребу у фінансуванні, яка виникала серед фізичних осіб, які мали власний капітал та бажали інвестувати його для збільшення. Це особливо стало актуальним для держав, які потребували фінансування для ведення війни, а також для

компаній, що мали високі ризики, наприклад, морські експедиції. У зв'язку з цим, фондові ринки надали можливість випуску боргових цінних паперів, що зробило їх доступними не лише для держав та морських компаній, а й для внутрішніх суб'єктів країни. Як результат, сучасне функціонування фондових бірж стало можливим завдяки розвитку торгівлі цими цінними паперами.

Висновки до розділу 1

1. Сформульовано власне тлумачення ринку цінних паперів як частини фінансового ринку, на якому різноманітні суб'єкти займаються діяльністю, пов'язаною з випуском, купівлею та продажем цінних паперів із заздалегідь визначеною вартістю.

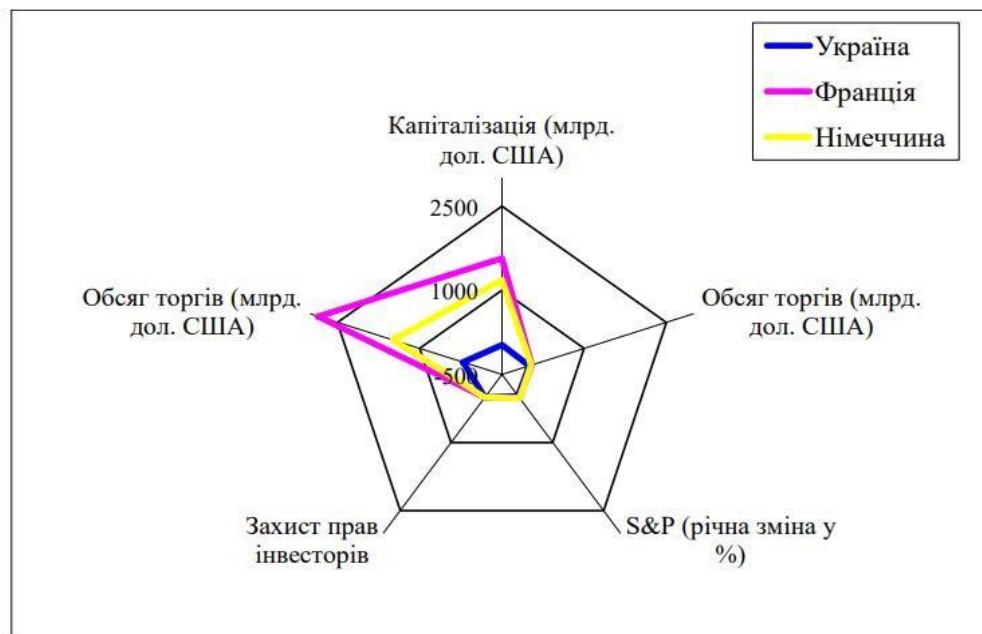
2. Визначено, що основною метою ринку цінних паперів є створення середовища, яке сприяє ефективному та швидкому перетворенню заощаджень на інвестиції, в ідеалі за взаємно прийнятною ціною. Ринок цінних паперів виконує важливі функції, включаючи перерозподіл багатства та страхування цін і фінансових ризиків.

3. Виокремлено проблеми, які перешкоджають розвитку ринку цінних паперів, серед них: проведення бойових дій, що призводить до економічної невизначеності та політичної нестабільності в нашій державі, низька ринкова капіталізація, обмежена прозорість через інформаційну таємницю, неадекватна та недостовірна інформація, невідповідність міжнародним стандартам розкриття інформації та відсутність привабливих інвестиційних можливостей українських емітентів.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ АКЦІЙ В УКРАЇНІ

Український фондовий ринок повинен розвиватися, враховуючи наявні досягнення. Наразі найрозповсюдженішим засобом фондового ринку є облігації. Фінансові ресурси в нашій державі залучаються насамперед не через емісію акцій, а шляхом випуску облігаційних позик. Як показує аналіз, впродовж останніх років вітчизняний фондовий ринок суттєво поступається фондовим ринкам окремих розвинених держав світу (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Показники фондових ринків України, Франції, Німеччини

Джерело: складено на основі [17].

На даному етапі фондовий ринок України показує істотно нижчий рівень, особливо в порівнянні з французьким та німецьким ринками цінних паперів. Водночас національний ринок цінних паперів має значну подібність до моделей вказаних ринків Франції та Німеччини. Відповідно до даних рис. 2.1, національний фондовий ринок має досить обмежену ринкову капіталізацію – лише 25,6 млрд доларів США, у порівнянні зі \$156,87 млрд доларів США у Франції та \$1184,5 млрд доларів США в Німеччині.

Україна має низький обсяг торгівлі порівняно з іншими країнами, що виражається лише у 0,7 % її ВВП, в порівнянні з 41,9 % у Франції та 34,7 % у

Німеччини [27]. Обсяг торгівлі України складає лише 209,7 млрд доларів США, що значно менше, ніж у США, Франції та Німеччини. Україна також має низький рівень захисту прав інвесторів, займаючи лише 109 місце за індексом захисту інвесторів.

Важливою частиною фондового ринку є ринок акцій. Зараз компанії використовують корпоративні цінні папери як засіб залучення ресурсів. З точки зору масштабів корпоративного фінансування воно досягло рівня, порівнянного з банківськими кредитами. Крім того, у багатьох економічно розвинених країнах акції вважаються привабливішим інструментом, ніж залучення банківських кредитів. На відміну від інших інструментів залучення грошового капіталу, акція підвищує фінансову автономію компанії.

В цілому ринок акцій будучи складовою фондового ринків є індикатором того, як розвивається економіка. Акції як фінансові активи повністю відображають динаміку розвитку недержавного сектора економіки [31]. Саме масштаби випуску та обігу акцій на регульованих ринках та акцій як провідного інструменту у фінансовій системі та інвестиційних процесах, а також особливості акцій порівняно з іншими видами цінних паперів дозволяють розглядати відносини з випуску та обігу акцій у окреме поняття, яке розкриває цю важливу складову розвитку ринків капіталу [41, с. 61].

З огляду на вищесказане, проаналізуємо сучасні зміни на ринку акцій України. Ринок акцій є основною частиною внутрішнього фондового ринку, тому досить об'єктивно відображає процес інституційних змін в економіці. Динаміка обсягу і кількості зареєстрованих випусків акцій в Україні за 2017-2023 рр. [14] наведена в табл. 2.1.

Із даних табл. 2.1. видно, що обсяги випуску цінних паперів і, зокрема, акцій коливаються впродовж періоду, що аналізується. Так, найбільші обсяги цінних паперів і акцій припадають на 2017 р. (відповідно 353,68 млрд грн і 324,84 млрд грн), а найнижчі значення – на 2018 р. і 2022 р.

Таблиця 2.1

**Динаміка обсягу і кількості зареєстрованих випусків акцій в Україні
за 2017-2023 рр.**

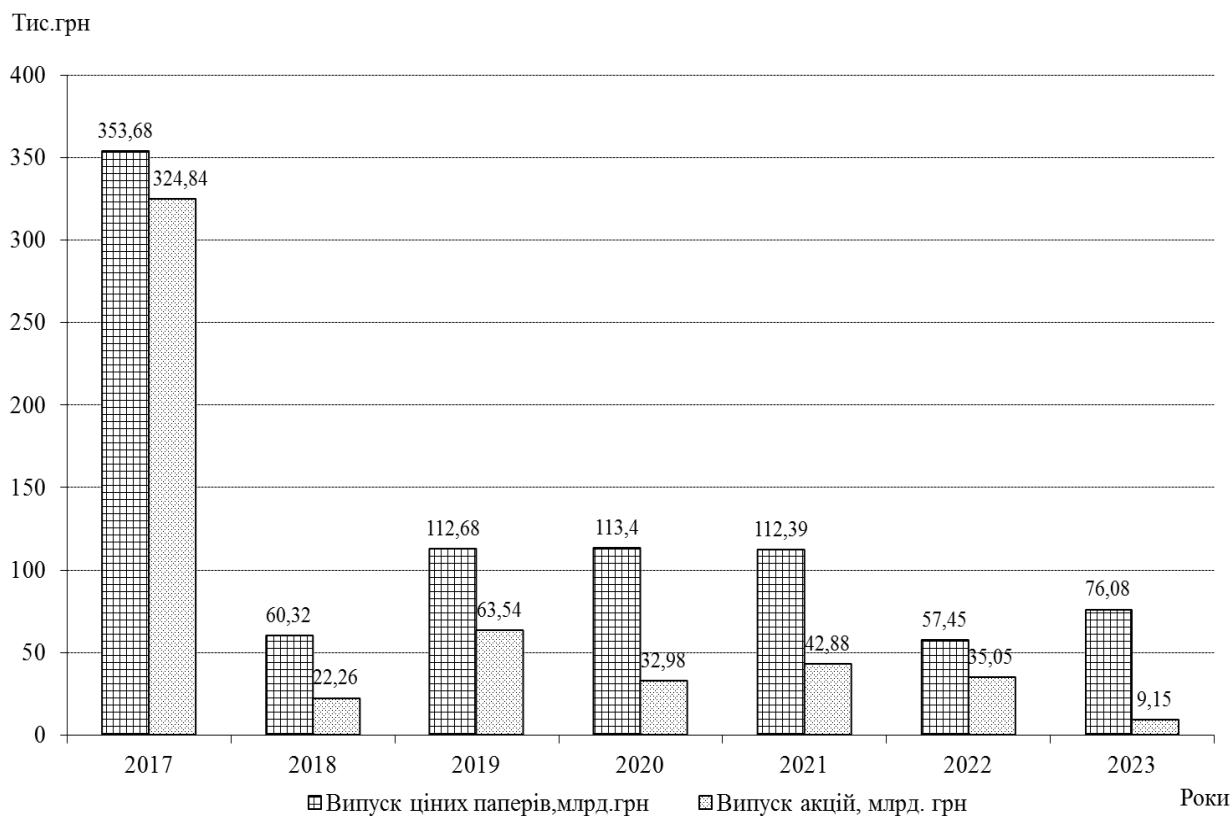
Рік	ВВП України, млрд грн	Обсяг випуску цінних паперів, млрд грн	Обсяг випуску акцій, млрд грн	Кількість випусків	Обсяг випуску акцій до ВВП, %	Обсяг випуску акцій до цінних паперів, %
2017	2982,92	353,68	324,84	118	10,89	91,85
2018	3558,71	60,32	22,26	93	0,63	36,90
2019	3974,56	112,68	63,54	78	1,60	56,39
2020	4194,1	113,40	32,98	71	0,79	29,08
2021	5459,57	112,39	42,88	86	0,79	38,15
2022	5191,03	57,45	35,05	20	0,68	61,01
2023	6537,83	76,08	9,15	30	0,14	12,03
Зміна за 2023-2017 рр., ±	3554,91	-277,6	-315,69	-88	-10,75	-79,82
Зміна за 2023-2017 рр., %	219,18	21,51	2,82	25,42	-	-
Зміна за 2023-2022 рр., ±	1346,8	18,63	-25,9	10	-0,54	-48,98
Зміна за 2023-2022 рр., %	125,9	132,4	26,1	150,0	-	-

Джерело: побудовано за даними [14].

Водночас протягом періоду, що аналізується, простежується тенденція до скорочення кількості випусків акцій, окрім 2021 р. і 2023 р.

Якщо досліджувати питому вагу обсягу випуску акцій у номінальному ВВП, то з найбільшої частки в 2017 р. – 10,89 % питома вага обсягу випуску акцій в 2023 р. зменшилася до 0,14 %, тобто скоротилася на 10,75 відсоткових пунктів. Серед випуску цінних паперів найбільшу частку становлять акції, в середньому за 2017-2023 рр. – 59,9 %, найбільше в 2017 р. – 91,85 %, а найменше в 2023 р. – 12,03 %.

Для наочності цифрового матеріалу, наведеного у табл. 1, динаміку загального обсягу випусків цінних паперів та акцій в Україні за 2017-2023 рр. зобразимо у вигляді рис. 2.2.

Рис. 2.2. Динаміка загального обсягу випусків цінних паперів та акцій в Україні за 2017-2023 рр.

Джерело: побудовано за даними [14].

Попри сприятливе зростання протягом 2019-2021 рр. обсягів випуску цінних паперів на первинному ринку, у 2022-2023 рр. через військову агресію з боку сусідньої держави відбулося зниження обсягів випуску цінних паперів проти 2019-2021 рр. У 2023 р. було емітовано цінних паперів у розмірі 76,08 млрд грн, що більше на 18,63 млрд грн чи на 32,4 %, але менше 2021 р. на 36,31 млрд грн чи на 48,9 %.

У 2023 р. було випущено акцій на суму 9,15 млрд грн, що проти 2022 р. менше на 25,9 млрд грн чи на 73,9 % та проти 2021 р. менше на 33,73 млрд грн чи на 78,7 %. Загалом у 2023 р. обсяг емісії акцій зменшився порівняно з 2017 р. у 35,5 разів.

Динаміка кількості випуску акцій в Україні по місяцях за 2017-2023 рр. показана в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка кількості випуску акцій в Україні по місяцях за 2017-2023 рр.

Період	2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	Обсяг, млрд грн	Кількість, шт	Обсяг, млрд грн	Кількість, шт	Обсяг, млрд грн	Кількість, шт	Обсяг, млрд грн	Кількість, шт	Обсяг, млрд грн	Кількість, шт	Обсяг, млрд грн	Кількість, шт	Обсяг, млрд грн	Кількість, шт
Січень	2,29	14	0,29	11	0,47	7	0,15	8	0,12	5	0,37	5	1,26	1
Лютий	6,65	10	0,21	6	0,21	3	0,06	1	2,25	7	0,01	2	1,51	1
Березень	10,30	5	0,02	1	0,02	2	0,62	4	1,88	3	0,00	0	0,00	0
Квітень	7,14	8	0,11	4	0,05	2	0,13	3	0,15	4	0,00	0	0,06	3
Травень	1,08	11	3,16	8	1,00	6	2,25	6	4,36	4	0,00	0	0,19	2
Червень	16,20	20	8,52	18	1,32	12	0,06	4	1,09	12	0,01	2	0,13	1
Липень	23,59	14	1,08	14	1,90	9	6,72	11	2,44	9	1,03	2	0,30	4
Серпень	1,71	8	0,12	5	37,79	8	0,79	6	2,07	5	0,00	0	0,09	3
Вересень	230,3	8	0,36	3	1,29	7	12,75	5	3,24	11	0,79	2	3,37	5
Жовтень	0,07	3	3,14	6	18,44	11	0,71	7	20,73	8	0,45	1	0,12	3
Листопад	3,45	11	0,48	6	0,20	6	4,76	7	2,39	7	0,30	2	1,54	3
Грудень	22,15	6	4,77	11	0,84	5	3,98	9	2,16	11	32,08	4	0,58	4
Усього	324,8	118	22,26	93	63,54	78	32,98	71	42,88	86	35,05	20	9,15	30

Джерело: побудовано за даними [14].

Впродовж 2023 р. у НКЦПФР зареєстровано 30 випусків акцій, що менше на 10 од. ніж у 2022 р. [14]. Найбільше випусків акцій було зареєстровано в 2017 р., а найменше в 2022 р.

Обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу з розподілом за видом фінансового інструменту розглянемо в [14] табл. 2.3.

Як видно з даних табл. 2.3, найбільший обсяг торгів за видами акцій на операторах організованих ринків капіталу за 2023 р. відбувся з простими акціями – 109,9 млн грн чи 93,85 % від всіх проданих акцій та 0,03 % від загального обсягу торгів фінансовими інструментами, наступними у рейтингу акції іноземних емітентів – 7,1 млн грн чи 6,06 % від всіх проданих акцій та 0,002 % від загального обсягу торгів фінансовими інструментами, акцій КІФ було

продано на суму 0,1 млн грн чи 0,09 % від всіх проданих акцій та 0,00002 % від загального обсягу торгів фінансовими інструментами [14].

Таблиця 2.3

**Обсяг торгів акціями на операторах організованих ринків капіталу
з розподілом за видом акцій в Україні за 2017-2023 рр.**

Рік	Проста акція			Акція іноземного емітента			Акція КІФ			Загальний підсумок торгів акціями	
	млн грн	у % до загального підсумку торгів акцій	у % до загального підсумку торгів фінансовими інструментами	млн грн	у % до загального підсумку торгів акцій	у % до загального підсумку торгів фінансовими інструментами	млн грн	у % до загального підсумку торгів акцій	у % до загального підсумку торгів фінансовими інструментами	млн грн	у % до загального підсумку торгів фінансовими інструментами
2017	5051,56	100,00	2,45	-	-	-	-	-	-	5051,56	2,45
2018	1215,95	100,00	0,47	-	-	-	-	-	-	1215,95	0,47
2019	337,8	92,93	0,11	25,68	7,07	0,01	-	-	-	363,48	0,12
2020	594,13	98,24	0,18	6,95	1,15	0,002	3,72	0,62	0,001	604,8	0,18
2021	591,08	85,00	0,13	104,16	14,98	0,02	0,14	0,02	0,000	695,38	0,15
2022	91,75	8,90	0,06	936,6	90,82	0,58	2,89	0,28	0,002	1031,24	0,64
2023	109,9	93,85	0,03	7,1	6,06	0,002	0,1	0,09	0,000	117,1	0,03

Джерело: побудовано за даними [14].

Відмітимо той факт, що шокуючим поворотом подій на вітчизняному ринку цінних паперів і, зокрема, ринку акцій стало повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р., що лише погіршило економічну ситуацію держави, лише в цьому році 90,82 % від всіх продажів акцій припало на акції іноземних емітентів.

Обсяг торгів акціями у розрізі операторів організованих ринків капіталу з розподілом за видом акцій за 2017-2023 рр. [14] розглянемо в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Обсяг торгів акціями на операторах організованих ринків капіталу з розподілом за видом акцій в Україні (у розрізі операторів організованих ринків капіталу) за 2017-2023 рр.

Оператори організованих ринків капіталу	Акція		Акція іноземного емітента		Акція КІФ		Загальний підсумок торгів акціями	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2017 рік								
ІННЕКС	145,35	2,88	-	-	-	-	145,35	2,88
КМФБ	6,59	0,13	-	-	-	-	6,59	0,13
УБ	1729,64	34,24	-	-	-	-	1729,64	34,24
ПФТС	3163,18	62,62	-	-	-	-	3163,18	62,62
Перспектива	6,4	0,13	-	-	-	-	6,4	0,13
УФБ	0,59	0,01	-	-	-	-	0,59	0,01
Разом	5051,75	100,00	-	-	-	-	5051,75	100,00
2018 рік								
УМВБ	34,91	2,87	-	-	-	-	34,91	2,87
Іннекс	0,49	0,04	-	-	-	-	0,49	0,04
УБ	776,66	63,87	-	-	-	-	776,66	63,87
ПФТС	373,93	30,75	-	-	-	-	373,93	30,75
Перспектива	29,96	2,46	-	-	-	-	29,96	2,46
Разом	1215,95	100,00	-	-	-	-	1215,95	100,00
2019 рік								
УБ	82,81	24,51	3,37	13,12	-	-	86,18	23,71
ПФТС	254,13	75,23	22,31	86,88	-	-	276,44	76,05
Перспектива	0,86	0,25	-	-	-	-	0,86	0,24
Разом	337,8	100,00	25,68	100,00	-	-	363,48	100,00
2020 рік								
УБ	191,93	32,30	6,75	97,12			198,68	32,85
ПФТС	402,2	67,70	0,2	2,88	3,72	100,0	406,12	67,15
Разом	594,13	100,00	6,95	100,00	3,72	100,0	604,8	100,00
2021 рік								
УБ	330,19	55,86	94,95	91,16	0,11	84,62	425,25	61,15
ПФТС	256,68	43,43	8,47	8,13	0,02	15,38	265,17	38,13
УМВБ	0,09	0,02	-	-	-	-	0,09	0,01
Перспектива	4,12	0,70	0,74	0,71	-	-	4,86	0,70
Разом	591,08	100,00	104,16	100,00	0,13	100,00	695,37	100,00
2022 рік								
УБ	88,18	96,11	412,26	44,02	2,89	100,00	503,33	48,81
ПФТС	3,57	3,89	524,04	55,95	-	-	527,61	51,16
Перспектива	-	-	0,3	0,03	-	-	0,3	0,03
Разом	91,75	100,00	936,6	100,00	2,89	100,00	1031,24	100,00
2023 рік								
УБ	90,6	82,44	6,9	97,18	0,1	100,00	97,6	83,35
ПФТС	19,3	17,56	0,1	1,41	-	-	19,4	16,57
Перспектива	-	-	0,1	1,41	-	-	0,1	0,09
Разом	109,9	100,00	7,1	100,00	0,1	100,00	117,1	100,00

Джерело: побудовано за даними [14].

Загальний підсумок торгів акціями на організованих ринках капіталу в 2023 р. становить 17,1 млн грн, що менше від 2022 р. на 914,14 млн грн чи в 8,8 рази та менше від 2017 р. на 3046,08 млн грн чи в 27,0 рази. Основними майданчиками для торгівлі акціями на організованих ринках капіталу залишаються два оператори «УБ» та «ПФТС», що становить 99,91 % вартості торгів акціями в 2023 р., що більше від результатів торгів акціями в 2017 р. на 3,05 %, але менше чим в 2022 р. на 0,6 %.

Висновки до розділу 2

1. Визначено, що ринок акцій в Україні залишається неповною мірою здатним задовольнити потреби сучасних підприємств у залученні фінансових ресурсів. За останні роки він характеризується значним скороченням сукупного обсягу емісій, що, насамперед, пов'язано з нестабільністю через військову агресію з боку росії. У 2023 р. було випущено акцій на суму 9,15 млрд грн, що проти 2022 р. і 2021 р. менше відповідно на 73,9 % та 78,7 %. Загалом у 2023 р. обсяг емісії акцій зменшився порівняно з 2017 р. у 35,5 разів.

2. Встановлено, що в період повномасштабної війни відбулось значне скорочення випусків акцій з 86 од. у 2022 р. до 20 од. у 2022 р. і до 30 од. у 2023 р. За 2017-2023 рр. відбулось кардинальне скорочення частки обсягу акцій у загальному обсязі цінних паперів: із 91,85 % у 2017 р. до 12,03 % у 2023 р. Також спостерігається зниження обсягу випуску акцій до ВВП, який у 2023 р. проти 2017 р. скоротився на 10,75 відсоткових пунктів.

3. Визначено, що найбільший обсяг торгів на організованих ринках капіталу за 2023 р. відбувся за простими акціями, частка якого складає 93,85 % від всіх проданих акцій та 0,03 % від загального обсягу торгів фінансовими інструментами, частка акцій іноземних емітентів – відповідно 6,06 % від всіх проданих акцій та 0,002 % від загального обсягу торгів фінансовими

інструментами. Натомість у перший рік повномасштабного вторгнення 90,82 % від всіх продажів акцій припало на акції іноземних емітентів.

5. Встановлено, що основними операторами торгівлі акціями на організованих ринках капіталу залишаються два оператори «Українська біржа» та АТ «Фондова біржа ПФТС», що становить 99,91 % вартості торгів акціями в 2023 р., що більше від результатів торгів акціями в 2017 р. на 3,05 %, але менше чим в 2022 р. на 0,6 %.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ АКЦІЙ

Ринок акцій становить основу для розвитку та стабільності недержавного сектора економіки України. На сучасному етапі розвитку ринок акцій є динамічним та непередбачуваним, що передусім можна пояснити негативним впливом на роботу ринку військових дій в нашій державі. Це супроводжується значною кількістю викликів перед ринком акцій та зумовлює необхідність пошуку і прийняття новаторських нестандартних рішень. Тому актуальним постає питання дослідження особливостей розвитку ринку акцій України в сучасних надскладних умовах.

Ринок акцій досить об'єктивно відображає процес інституційних змін в економіці. В цілому ринок акцій будучи складовою фондового ринків є індикатором того, як розвивається економіка. Акції як фінансові активи повністю відображають динаміку розвитку недержавного сектора економіки. Перспективи розвитку вітчизняного ринку акцій напряму залежать від розвитку досягнутих сильних сторін на цьому ринку і пом'якшувати дію ймовірних небезпечних ситуацій на ринку акцій.

Визначальні характеристики національного ринку акцій наведені в табл. 3.1.

Сильною стороною ринку акцій можна вважати інвестиційну привабливість акцій як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів; ринок акцій – це надійне джерело фінансування корпоративної складової національної економіки.

Відзначимо слабкі сторони ринку акцій України, що перешкоджають розвитку на теперішньому етапі:

- воєнні дії на території України;
- політична та економічна нестабільність викликана війною перешкоджає нормальному функціонуванню ринку акцій та призводить до зниження рівня довіри бізнесу до нього;

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз вітчизняного ринку акцій

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - ефективність та популярність національної фондової біржі як засобу залучення фінансових інвестицій у реальний сектор економіки України; - інвестиційна привабливість акцій як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів; - інтеграція вітчизняної банківської системи в глобальну фінансову та монетарну лібералізацію також має велике значення; - надійне джерело фінансування корпоративної складової національної економіки. 	<ul style="list-style-type: none"> - жорстка монетарна політика; - зменшення емісії акцій; - зниження рівня ефективної мобілізації внутрішніх фінансових резервів ринку акцій; - непередбачуваність факторів макроекономічного середовища та перспектива повільного відновлення економіки; - низька довіра інвесторів до ринку акцій; - відсутність розвинутої мережі фондових бірж; - менша дохідність акцій українських акціонерних товариств порівняно інших альтернативних вкладень капіталу.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - збільшення обсягів інвестиційних ресурсів у результаті реформування пенсійної системи; - сприяння появі привабливих суб'єктів, у які можна інвестувати за рахунок приватизації державних підприємств; - зниження корупційного потенціалу; - підвищення ефективності судочинства щодо захисту прав акціонерів; - створення цифрової інфраструктури для торгівлі та посттрейдингу, здатної обробляти великі обсяги транзакцій; - формування довгострокової стратегії розвитку ринку акцій України. 	<ul style="list-style-type: none"> - воєнні дії на території України; - негативний вплив корупції; - глобалізація фінансово-інвестиційних процесів; - фінансова нестабільність, як наслідок ризиків, що пов'язані з зростання волатильності на глобальних фінансових ринках; - невпевненість в правовій системі; - політична та економічна нестабільність в державі.

Джерело: складено на основі [2; 3; 4; 6; 9; 19].

- жорстка монетарна політика;
- зменшення емісії акцій;
- зниження рівня ефективної мобілізації внутрішніх фінансових резервів ринку акцій;
- непередбачуваність факторів макроекономічного середовища та перспектива повільного відновлення економіки: високий рівень безробіття, коливання валютного курсу, деформований споживчий попит, висока інфляція, міграція населення, макроекономічні ризики додатково створювати невпевненість для інвесторів і бізнесу;

- глобалізація фінансово-інвестиційних процесів;
- фінансова нестабільність, як наслідок ризиків, що пов'язані із зростанням волатильності на глобальних фінансових ринках;
- негативний вплив корупції, а також невпевненість в правовій системі, здійснює значний вплив на довіру до ринку акцій та створює додаткові ризики для інвесторів.

В умовах воєнного стану, суттєво зросли кризові явища в діяльності акціонерних товариств-емітентів, а це обумовило стрімке скорочення емісії акцій товариствами і зменшення подальших торгів ними на біржовому фондовому ринку. Розв'язання визначених проблеми чи зменшення їх негативного впливу сприятиме розвитку ринку акцій в Україні.

Конкурентоспроможність ринку акцій напряду буде залежати від ступеню розвитку фінансового ринку в цілому. Вона визначатиметься здатністю залучення ресурсів і вкладення коштів учасників ринку та ефективністю даних процесів. Виділимо основні ключові складові, які визначатимуть здатність ринку акцій залучати нових і утримувати діючих учасників: обсяги торгів акціями; кількість та якість емітентів на ринку акцій; рівень транспарентності ринку акцій; ступінь розвитку посттрейдингової і торговельної інфраструктури; рівень захисту прав акціонерів та інших учасників ринку акцій, режим оподаткування та регулювання ринку акцій.

Ринок акцій України має бути стабільним і надійним як джерело фінансування корпоративної складової національної економіки. Процес і методи державного регулювання передусім повинні бути спрямовані на створення в країні сприятливого інвестиційного клімату, відповідної законодавчої бази, яка гарантує права всіх учасників ринку акцій, забезпечить рівний доступ до фінансової інформації та ресурсів, запобігатиме монополізації, створить умови для добросовісної конкуренції на ринку акцій України.

Актуальним залишатиметься питання підвищення ефективності та популярності національної фондової біржі як засобу залучення фінансових інвестицій у реальний сектор економіки України. У період післявоєнної

відбудови економіки важливо підвищити ефективність кожного учасника ринку акцій, його ліквідність, капіталізацію, ринкову якість та інвестиційну привабливість акцій як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів.

Глобалізація фінансового ринку визначає такі детермінанти розвитку для українського ринку акцій:

- збільшення обсягів інвестиційних ресурсів у результаті реформування пенсійної системи та запровадження обов'язкового рівня накопичувальних пенсій;

- сприяння появі привабливих суб'єктів, у які можна інвестувати за рахунок приватизації державних підприємств, що приносять дохід і прибуток. Ще одна перевага цих дій – зниження корупційного потенціалу.

- підвищення ефективності судочинства щодо захисту прав акціонерів. Також може бути створений інвестиційний омбудсмен, який буде стежити за найбільшим ступенем дотримання прав акціонерів.

- створення цифрової інфраструктури для торгівлі та посттрейдингу, здатної обробляти великі обсяги транзакцій, є важливим. Подальша інтеграція вітчизняної банківської системи в глобальну фінансову та монетарну лібералізацію також має велике значення. Це полегшить переміщення капіталу та дозволить іноземним інвесторам отримати доступ до внутрішнього ринку акцій.

Розвиток ринку акцій у період воєнного стану є складним і багатостороннім процесом, який вимагає адаптації та оперативного реагування в умовах невизначеності та постійних ризиків. Враховуючи в яких надскладних умовах російсько-української війни приходиться функціонувати вітчизняному ринку акцій змодельємо заходи дій щодо його перспектив (рис. 3.1).

В умовах війни та фінансової глобалізації формування довгострокової стратегії розвитку ринку акцій України має базуватися на системному аналізі ключових тенденцій динаміки та структури ринку капіталу в умовах кризи та об'єктивної оцінки ефективності учасників ринку акцій, інвестиційної діяльності, використання акцій, визначення стратегічних напрямів

удосконалення економічної інфраструктури емісії акцій, пошук організаційно-управлінських механізмів, як основної умови та вирішального важеля для подальшої капіталізації та рівня інноваційної та інвестиційної привабливості національного ринку акцій.

Рис. 3.1. Заходи дій щодо розвитку ринку акцій в Україні в умовах воєнного стану

Джерело: складено автором.

Розглянуті можливості розвитку сприятимуть розвитку фінансового ринку в цілому та ринку акцій зокрема, в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови, а адаптація до процесів глобалізації прискорить інтеграцію національного ринку акцій до європейського та світового фінансового простору.

Висновки до розділу 3

1. Встановлено, що розвиток ринку акцій в умовах повномасштабної війни є складним і багатостороннім процесом, оскільки наслідки воєнних дій істотно впливають на економічне середовище, підприємницьку діяльність, інвесторів і довіру до фондових ринків. Розвиток ринку акцій за таких обставин характеризується високим рівнем невизначеності, підвищеною волатильністю, зменшенням рівня інвестиційної активності, а також потребою у коригуванні політики уряду і економічних суб'єктів для забезпечення економічної стабільності в державі. Водночас, у такій надскладній ситуації з'являються як ризики, так і можливості для тих, хто спроможний адаптуватися до нових умов діяльності.

2. Визначено, що в умовах війни та фінансової глобалізації формування довгострокової стратегії розвитку ринку акцій України має базуватися на системному аналізі ключових тенденцій динаміки та структури ринку капіталу в умовах кризових явищ та об'єктивної оцінки ефективності учасників ринку акцій, визначенні стратегічних напрямів удосконалення економічної інфраструктури емісії акцій, пошуку організаційно-управлінських механізмів, як основної умови та вирішального важеля для подальшої капіталізації та рівня інноваційної та інвестиційної привабливості національного ринку акцій.

3. Доведено, що прозорий, надійний і ліквідний ринок акцій багато в чому визначає інвестиційний клімат в державі, сприяє позитивним тенденціям розвитку різних сфер недержавного сектору національної економіки, забезпечує перерозподіл вільного капіталу у найпріоритетніші галузі та проекти, позитивно впливає на зростання капіталізації приватних підприємств, може стати одним з головних чинників соціально-економічного розвитку нашої держави в повоєнний час.

4. Стратегічною метою післявоєнної економічної реконструкції ринку акцій України повинна стати поступова інтеграція зі світовим фондовим ринком, що призведе до значної кореляції між фондовими індексами України та іншими

європейськими та світовими фондовими індексами, а також збільшить капіталізацію вітчизняного ринку акцій. Це забезпечить безпеку іноземних та вітчизняних інвесторів, зменшить тиск спекулятивних операцій на всіх учасників ринку акцій України.

ВИСНОВКИ

1. Сформульовано власне тлумачення ринку цінних паперів як частини фінансового ринку, на якому різноманітні суб'єкти займаються діяльністю, пов'язаною з випуском, купівлею та продажем цінних паперів із заздалегідь визначеною вартістю.

2. Визначено, що основною метою ринку цінних паперів є створення середовища, яке сприяє ефективному та швидкому перетворенню заощаджень на інвестиції, в ідеалі за взаємно прийнятною ціною. Ринок цінних паперів виконує важливі функції, включаючи перерозподіл багатства та страхування цін і фінансових ризиків.

3. Виокремлено проблеми, які перешкоджають розвитку ринку цінних паперів, серед них: проведення бойових дій, що призводить до економічної невизначеності та політичної нестабільності в нашій державі, низька ринкова капіталізація, обмежена прозорість через інформаційну таємницю, неадекватна та недостовірна інформація, невідповідність міжнародним стандартам розкриття інформації та відсутність привабливих інвестиційних можливостей українських емітентів.

4. Визначено, що ринок акцій в Україні залишається неповною мірою здатним задовольнити потреби сучасних підприємств у залученні фінансових ресурсів. За останні роки він характеризується значним скороченням сукупного обсягу емісій, що, насамперед, пов'язано з нестабільністю через військову агресію з боку росії. У 2023 р. було випущено акцій на суму 9,15 млрд грн, що проти 2022 р. і 2021 р. менше відповідно на 73,9 % та 78,7 %. Загалом у 2023 р. обсяг емісії акцій зменшився порівняно з 2017 р. у 35,5 разів.

5. Встановлено, що в період повномасштабної війни відбулось значне скорочення випусків акцій з 86 од. у 2022 р. до 20 од. у 2022 р. і до 30 од. у 2023 р. За 2017-2023 рр. відбулось кардинальне скорочення частки обсягу акцій у загальному обсязі цінних паперів: із 91,85 % у 2017 р. до 12,03 % у 2023 р.

Також спостерігається зниження обсягу випуску акцій до ВВП, який у 2023 р. проти 2017 р. скоротився на 10,75 відсоткових пунктів.

6. Визначено, що найбільший обсяг торгів на організованих ринках капіталу за 2023 р. відбувся за простими акціями, частка якого складає 93,85 % від всіх проданих акцій та 0,03 % від загального обсягу торгів фінансовими інструментами, частка акцій іноземних емітентів – відповідно 6,06 % від всіх проданих акцій та 0,002 % від загального обсягу торгів фінансовими інструментами. Натомість у перший рік повномасштабного вторгнення 90,82 % від всіх продажів акцій припало на акції іноземних емітентів.

7. Встановлено, що основними операторами торгівлі акціями на організованих ринках капіталу залишаються два оператори «Українська біржа» та АТ «Фондова біржа ПФТС», що становить 99,91 % вартості торгів акціями в 2023 р., що більше від результатів торгів акціями в 2017 р. на 3,05 %, але менше чим в 2022 р. на 0,6 %.

8. Встановлено, що розвиток ринку акцій в умовах повномасштабної війни є складним і багатостороннім процесом, оскільки наслідки воєнних дій істотно впливають на економічне середовище, підприємницьку діяльність, інвесторів і довіру до фондових ринків. Розвиток ринку акцій за таких обставин характеризується високим рівнем невизначеності, підвищеною волатильністю, зменшенням рівня інвестиційної активності, а також потребою у коригуванні політики уряду і економічних суб'єктів для забезпечення економічної стабільності в державі. Водночас, у такій надскладній ситуації з'являються як ризики, так і можливості для тих, хто спроможний адаптуватися до нових умов діяльності.

9. Визначено, що в умовах війни та фінансової глобалізації формування довгострокової стратегії розвитку ринку акцій України має базуватися на системному аналізі ключових тенденцій динаміки та структури ринку капіталу в умовах кризових явищ та об'єктивної оцінки ефективності учасників ринку акцій, визначенні стратегічних напрямів удосконалення економічної інфраструктури емісії акцій, пошуку організаційно-управлінських механізмів, як

основної умови та вирішального важеля для подальшої капіталізації та рівня інноваційної та інвестиційної привабливості національного ринку акцій.

10. Доведено, що прозорий, надійний і ліквідний ринок акцій багато в чому визначає інвестиційний клімат в державі, сприяє позитивним тенденціям розвитку різних сфер недержавного сектору національної економіки, забезпечує перерозподіл вільного капіталу у найпріоритетніші галузі та проекти, позитивно впливає на зростання капіталізації приватних підприємств, може стати одним з головних чинників економічного розвитку України в повоєнний час.

11. Стратегічною метою післявоєнної економічної реконструкції ринку акцій України повинна стати поступова інтеграція зі світовим фондовим ринком, що призведе до значної кореляції між фондовими індексами України та іншими європейськими та світовими фондовими індексами, а також збільшить капіталізацію вітчизняного ринку акцій. Це забезпечить безпеку іноземних та вітчизняних інвесторів, зменшить тиск спекуляцій на всіх учасників ринку акцій України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біловус Т. В. Інвестиційна роль ринку цінних паперів. *Молодий вчений*. 2019. № 7(1). С. 118-124.
2. Бірюк С. О. Вітчизняні корпорації на глобальному ринку акцій : оцінка стратегічних перспектив. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 2-1. С. 18-22.
3. Близнюк О. П., Ставерська Т. О. Сучасний стан і тенденції розвитку фондового ринку України в умовах викликів війни та фінансової глобалізації. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наукових праць*. Харків : ДБТУ, 2024. Вип. 1 (35). С. 55-71.
4. Борисюк О. В., Матвійчук Н. М., Хмелярська Л. А. Особливості розвитку фінансового ринку України під час війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. ULR: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-76> (дата звернення: 08.11.2024).
5. Внукова Н. М. Розвиток ринків фінансових послуг в умовах європейської інтеграції : монографія. Харків : ТО Ексклюзив, 2014. 218 с.
6. Вовк Є. О. Глобальні детермінанти розвитку українського ринку акцій. *Науковий погляд : економіка та управління*. 2020. № 1. С. 126-130.
7. Воронкова О. М. Фінансовий моніторинг на ринку цінних паперів України : сучасні реалії та перспективи. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 45. С. 175-184.
8. Гарбар Ж. В. Аналіз сучасного стану ринку державних цінних паперів в Україні. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 18, № 1. С. 136-146.
9. Горбачова О.М., Заяць Ю.А. Сучасний фондовий ринок України : проблеми та шляхи їх вирішення. *Підприємництво та інновації*. 2021. Випуск 20. С. 62-66.
10. Дяченко А. Г., Бортніченко С. В., Боровик П. М. Проблеми вітчизняного ринку цінних паперів. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2015. № 2. С. 11-12.
11. Загірняк Д., Данилко В., Іщенко С., Лига Д. Стратегічна стійкість в умовах глобалізації економіки як антикризовий інструмент. *Вісник*

національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Харків : ХПІ. 2020. № 3. С. 95–10.

12. Залюбовська С. С., Токарева К. Р. Колупаєв Ю. Б. Теоретичні аспекти історичного розвитку ринку цінних паперів в Україні. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2019. № 3. С. 120-130.

13. Заражевська С. Українські фондові біржі обростають іноземними паперами. URL: <https://forbes.ua/money/ukrainskie-birzhi-obrastayutinostrannymi-bumagami-no-etogo-malopochemu-v-ukraine-do-sikh-por-prodayutsya-vse-aktsii-sampr-500-29042021-1516> (дата звернення: 08.11.2024).

14. Інформаційні довідки щодо розвитку фондового ринку України за 2017-2023 рр. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (дата звернення: 08.11.2024).

15. Іоргачова М. І., Ковальова О. М., Коцюрубенко Г. М. Фінансовий ринок України : сучасний стан основних сегментів. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8654> (дата звернення: 08.11.2024).

16. Коваленко Ю. М., Онишко С. В., Кужелєв М. О. Фінансовий ринок : підручник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 442 с.

17. Луців Б. Л., Стечишин Т. Б. Фондовий ринок України : правові засади функціонування. *Світ фінансів*. 2017. №4 (9). С. 137-143.

18. Любкіна О. В. Теоретичні засади та практика функціонування ринку фінансових активів: монографія. Київ: Ліра-К, 2019. 244 с.

19. Лютий І. О., Крупка І. М. Пріоритети розвитку та суперечності функціонування вітчизняного ринку акцій. *Наукові праці НДФІ*. 2019. Вип. 2. С. 45-66.

20. Майорова Т. В. Дисбаланси на вітчизняному фондовому ринку та їх вплив на інвестиційний клімат в Україні, 2017. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/29543/240-243.pdf?sequence=2> (дата звернення: 03.12.2024).

21. Макарова Г. С. Визначення сутності категорії «фіктивна капіталізація підприємства». *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2015. № 23 (1132). С. 45-52.
22. Мацук З. А. Інформаційно-аналітична підтримка фінансових послуг на ринку цінних паперів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2018. Вип. 14(1). С. 65-75.
23. Мельник О. І., Капітан І. М. Сучасні тенденції розвитку фондового ринку України. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. С. 29-37.
24. Мосійчук М. Напрями розвитку національного ринку акцій. *Студентські наукові читання 2024* : матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 28 листопада 2024 р. Житомир : Поліський національний університет. 2024. С. 111-114.
25. Мосійчук М. Сутність і значення ринку цінних паперів. *Фінансове забезпечення економіки* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції (30 травня 2024 р.), Житомир : Поліський національний університет. 2024. С. 67-71.
26. Мосійчук М. Сучасний стан ринку акцій в Україні. *Фінансові інструменти регіонального розвитку* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з нагоди 30-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту, 24 жовтня 2024 р. Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 201-204.
27. Москвін С., Раделицький Ю., Самець С., Чемерис Є., Школьник І., & Яцюк Г. Ринок цінних паперів в Україні : значення та перспективи розвитку. *Програмний комітет*. 2018. №1. С. 143.
28. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний сайт. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (дата звернення: 08.11.2024).
29. Недільська Л. В., Куровська Н. О., Куровський О. Є. Особливості капіталізації ринку цінних паперів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2023. № 1. С. 145-151.

30. Осипов В. І., Крусір Т. О. Сучасний стан фондового ринку України. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління*, 2018. Том 18. Вип. 1 (41). С. 184-191.
31. Пілявоз Т. М., Глущенко Л. Д., Коваль Н. О. Сучасний стан ринку корпоративних цінних паперів в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-56> (дата звернення: 08.11.2024).
32. Про встановлення ознак фіктивності емітентів цінних паперів та включення таких емітентів до списку емітентів, що мають ознаки фіктивності : Положення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.05.2017 № 393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1260-17/sp:max25> (дата звернення: 03.12.2024)
33. Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції : проблеми та перспективи: кол. моногр. / за ред. В. Г. Баранова, О. М. Гончаренко. Харків: «Діса плюс», 2019. с. 370
34. Селіванова К. В., Ключко Л. А. Фондовий ринок в Україні : проблеми та основні напрями їх вирішення. *Молодий вчений*. 2020. № 4. С. 352–355. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/4/73.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).
35. Танклевська Н. С., Ярмоленко В. В. Сучасний стан та проблеми функціонування фондового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. №7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/3.pdf (дата звернення: 08.11.2024).
36. Татарин Н. Б., Петрович А. З., Педченко І. І. Стан та перспективи розвитку фінансового ринку України. *Young Scientist*. 2020. № 3 (79). С. 273–277.
37. Тимошенко Н. М. Фінансовий моніторинг на ринку цінних паперів України. *Бізнес Інформ*. 2022. № 10. С. 175-180.
38. Третьякова О. В., Харабара В. М., Грешко Р. І. Фондовий ринок України : особливості функціонування в сучасних умовах. *Економіка та*

держава. 2020. № 5. С. 103–107. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2020/20.pdf (дата звернення: 08.11.2024).

39. Чернова О. В., Королевська А. Г. Стан та динаміка розвитку світового ринку цінних паперів. *Ефективна економіка*. 2014. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2825> (дата звернення: 03.12.2024).

40. Шаров О. Європейський фондовий ринок у період глобалізації. *Журнал європейської економіки*. 2018. №1. С. 128-139.

41. Шишков С. Є. Ринок акцій як економічний та інституційний феномен : Україна крізь призму світових реалій. *Економіка України*. 2021. № 3. С. 61-86.

42. Шишпанова Н. О., Іванов А. О. Фінансовий ринок України : сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. *Modern economics*. 2017. № 1. С. 66–72.

43. Школьник І. О., Бондаренко Є. К. Структурне моделювання факторів розвитку фондового ринку. *Бізнес Інформ*. 2017. №4. С.126-132.

44. Школьник І. О., Кремень В. М. Періодизація розвитку фінансового сектору та фінансового нагляду в Україні. *Фінанси України*. 2018. № 3. С. 97– 115.

45. Юркевич О. Параметри оцінки рівня розвитку ринку цінних паперів. *Банківські інвестиції*. 2020. Вип. 32. С. 574-577.

46. Яворська В. О. Аналіз діяльності фондових бірж на ринку цінних паперів України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. URL: <http://global-national.in.ua/issue-19-2017/27-vipusk-19-zhovten-2017-r/3463yavorska-v-o-analiz-diyalnosti-fondovikh-birzh-na-rinku-tsinnikh-paperv-ukrajini> (дата звернення: 03.12.2024).